

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego
Sąd Apelacyjny w Szczecinie
Prokuratura Apelacyjna w Szczecinie
Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie

ACTA IURIS STETINENSIS 8

ZESZYTY NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO NR 835

Szczecin 2014

Komitet Redakcyjny

dr hab. Zbigniew Kuniewicz prof. US – Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego
Ryszard Iwankiewicz – Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
Grzegorz Jankowski – Prezes Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie
Józef Skoczeń – Prokurator Apelacyjny

Maciej Żelazowski – Sędzia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
Arkadiusz Windak – Sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie, Przewodniczący II Wydziału
Tadeusz Kulikowski – Zastępca Prokuratora Apelacyjnego
dr hab. Marek Andrzejewski prof. US – Redaktor naukowy
Szymon Słotwiński – Sekretarz redakcji

Rada Naukowa

prof. dr hab. Roman Hauser – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu | prof. dr hab. Andrzej Jakubecki – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie | prof. dr hab. Andrzej Marciniak – Uniwersytet Łódzki | prof. dr hab. Mirosław Nazar – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie | prof. dr hab. Zbigniew Ofiarski – Uniwersytet Szczeciński | dr hab. Adam Olejniczak prof. UAM – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu | dr hab. Lech Paprzycki – Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie | prof. dr hab. Władysław Rozwadowski – Uniwersytet Szczeciński | prof. dr hab. Tadeusz Smoczyński – Uniwersytet Szczeciński, Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk | prof. dr hab. Roman Wieruszewski – Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk | prof. dr hab. Bronisław Ziemanin – Uniwersytet Szczeciński | Rosario Sapienza, Full Professor of International and European Law – The University of Catania School of Law | Ashok R. Patil, Prof. dr L.L.M., Ph.D. – National Law School of India University, Bangalore, Karnataka State (India) | Fursa Svetlana Yaroslavovna, prof. dr hab. honoured lawyer of Ukraine | Svitlana Yaroslavivna Fursa, prof. dr hab. honoured lawyer of Ukraine | Henry Zhuhao Wang, Assistant Professor – China University of Political Science and Law | Prof. habil. dr. Vytautas Nekrosius – Uniwersytet Wileński | Dr John Sorabji – University College, London | José García-Añón, Ph.D. in Law, Full Professor, School of Law – University of València (Spain) | Terekhova Lydia, Professor, Doctor of Law, Omsk state University, Faculty of Law | Masahiko Omura, Doctor of Law, Professor at Chuo University Law School (Tokyo, Japan) | Elena Kudryavtseva, Professor, Law Faculty of Moscow State University | Alexandre Freitas Câmara, Professor Emeritus and Head of Civil Procedure Department at Rio de Janeiro Judicial School | Jayesh Rathod, Associate Professor of Law – American University Washington College of Law | Rett R. Ludwikowski, Ph.D., Professor of Law, Columbus School of Law – The Catholic University of America | Lilia Abramchik, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor – Yanka Kupala State University of Grodno (Belarus) | Prof. dr. Frieder Dunkel, Universität Greifswald | Prof. Emilio Castorina, University of Catania

Lista recenzentów znajduje się na stronie internetowej zeszytu naukowego | <http://wpiaus.pl/actaiuris>

Redaktor naukowy | dr hab. Marek Andrzejewski prof. US

Redaktor tematyczny | Szymon Słotwiński

Redaktor językowy | Joanna Dżaman

Korektor | Joanna Grzybowska

Skład komputerowy | Iwona Mazurkiewicz

**Publikacja została wydana dzięki wsparciu finansowemu
Sądu Apelacyjnego, Prokuratury Apelacyjnej, Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego**

Wersja papierowa jest wersją pierwotną
Pełna wersja publikacji <http://wpiaus.pl/actaiuris>

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne online w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, <http://cejsh.icm.edu.pl>

© Copyright by Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2014

ISSN 1640-6818 | ISSN 2083-4373

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

Wydanie I. Ark. wyd. 10,0. Ark. druk 13,3. Format B5. Nakład 196 egz.

SPIS TREŚCI

ORZECZNICTWO SĄDÓW SZCZECIŃSKICH

Orzeczenie nr 2. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 sierpnia 2013 r., sygn. akt I ACa 358/13	7
--	---

PRAWO ADMINISTRACYJNE

Anna Barczak, Ewa Kowalewska – Opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.....	27
Monika Szewczyk – Podmiotowość. Samodzielność. Aktywność. Status prawny podmiotów agencyjnych w świetle rozważań teoretyczno-prawnych	47
Andrzej Gola – Dylematy związane z wyróżnianiem prawa kolejowego jako kompleksowej gałęzi prawa	65
Małgorzata W. Greßler – Uwagi o wolności podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej w prawie Republiki Białorusi	79
Marzena Aftyka – Glosa do Wyroku Sądu w sprawie <i>Deutsche Bahn v. Komisja</i> z dnia 6 września 2013 r. (sprawy połączone T-289/11, T-290/11 i T-521/11).....	105

PRAWO CYWILNE MATERIALNE I PROCESOWE

Michał Wojdała – Pomoc prawna z urzędu w procesie cywilnym. Przesłanki wyznaczenia pełnomocnika procesowego. Komentarz do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 grudnia 2013 roku, III AUz 485/13	121
---	-----

Monika Futrzyńska-Mielcarzewicz, Szymon Slotwiński – Węzłowe zagadnienia zarządu majątkiem wspólnym. Analiza dogmatyczno-prawna. Część II – zagadnienia szczegółowe	133
--	-----

PRAWO KARNE MATERIALNE I PROCESOWE

Michał Peno – O odpowiedzialności karnej w świetle koncepcji komunikacyjnej kary. Uwagi krytyczne.....	155
Remigiusz Rabiega – Związek przyczynowy jako podstawowy warunek pozwalający na przypisanie odpowiedzialności sprawcy przestępstwa skutkowego. Próba uporządkowania pojęć.....	175
Paweł Brzozowski – Podstawa prawna odmowy wszczęcia (umorzenia) postępowania karnego w sytuacji wystąpienia pozaustawowego kontratywu.....	197

Monika Futrzyńska-Mielcarzewicz, Szymon Słotwiński

Uniwersytet Szczeciński

**WĘZŁOWE ZAGADNIENIA ZARZĄDU
MAJĄTKIEM WSPÓLNYM.
ANALIZA DOGMATYCZNO-PRAWNA.
CZĘŚĆ II – ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE**

Streszczenie

Autorzy publikacji przyjrzeni się instytucji prawa rodzinnego, która pomimo swojej popularności nadal wywołuje wiele wątpliwości w aspektach dość elementarnych. Raz jeszcze podjęto próbę analizy dogmatyczno-prawnej konstrukcji zarządu przez małżonków majątkiem wspólnym. W części drugiej publikacji wskazano na gruncie rozwiązań materialnoprawnych sposób realizacji zarządu majątkiem wspólnym ze szczególnym uwzględnieniem obowiązku współdziałania małżonków przy zarządzie majątkiem wspólnym na tle możliwości samodzielnego wykonywania zarządu. Centrum rozważań stanowi wymóg uzyskania zgody oraz możliwość zgłoszenia sprzeciwu wobec czynności zarządu majątkiem wspólnym. Finalnie autorzy wskazują na skutki wadliwego zarządu majątkiem wspólnym, dochodząc do własnej koncepcji oceny następstw tak podejmowanych czynności zarządczych.

Słowa kluczowe: skutki wadliwego zarządu, zarząd majątkiem wspólnym

Sposób realizacji zarządu majątkiem wspólnym

Współdziałanie małżonków przy wykonywaniu zarządu majątkiem wspólnym a samodzielny zarząd majątkiem wspólnym

W obecnym stanie prawnym, na kształt wykonywania zarządu majątkiem wspólnym ma wpływ realizacja obowiązków współdziałania małżonków na rzecz dobra rodziny, w tym wzajemnej pomocy, jakiej powinni udzielać sobie małżonkowie. Ustawodawca rozszerzył katalog obowiązków, które ciążyą na małżonkach w celu zapewnienia gwarancji należytego wykonywania zarządu majątkiem wspólnym. Zgodnie z art. 36 §1 k.r.o. małżonkowie mają współdziałać w zarządzie tym majątkiem, co w pierwszej kolejności ma się wyrażać we wzajemnym informowaniu o kwestiach dla tego zarządu najważniejszych. Przede wszystkim małżonkowie powinni udzielać sobie informacji o stanie tego majątku, o podjętych czynnościach, a także o jego obciążeniach. Wyraźnie wskazano też, że prawidłowy zarząd majątkiem wspólnym opiera się na wzajemnej lojalności małżonków.

Jednakże głównym sposobem wykonywania zarządu jest samodzielne podejmowanie czynności przez każdego z małżonków, co obecnie stanowi regułę, od której przewidziano wyjątki. Zgodnie z art. 36 § 2 k.r.o., aby mówić o wykonywaniu zarządu majątkiem wspólnym, należy podejmować czynności, które dotyczą przedmiotów majątkowych tworzących majątek wspólny. Chodzi tu nie tylko o czynności zmierzające do rozporządzania tymi składnikami, ale także o czynności zmierzające do zachowania tego majątku. W literaturze kontrowersyjne jest samo pojęcie „samodzielne zarządzanie majątkiem wspólnym”, który przecież stanowi główny filar obecnej konstrukcji ustroju wspólności majątkowej. Wysoce problematyczna jest kwestia oddzielenia od siebie pojęć „samodzielny zarząd”, „współdziałanie w zarządzie”, a także ustalenie wzajemnych relacji pomiędzy tymi pojęciami¹. Wątpliwości dotyczą przede wszystkim relacji między art. 36 § 2 k.r.o. a art. 37 k.r.o., a tym samym trudno jest ustalić, czy samodzielność działania jednego małżonka polega wyłącznie na sposobie jego udziału w obrocie prawnym, czy może także na wywoływaniu własnym działaniem skutków względem współmałżonka. Obecnie przeważa stanowisko,

---

¹ O rozdziale pomiędzy tymi pojęciami zob. M. Sychowicz, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Piasecki, wyd. 5, LexisNexis 2011, s. 235–238; J. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012, s. 411–412.

zgodnie z którym czynności prawne podjęte przez jednego małżonka, dotyczące składników majątku wspólnego, wywołują skutek prawny także wobec współmałżonka². Jednak małżonek niedziałający nie stanie się stroną czynności prawnej dokonanej samodzielnie przez współmałżonka, a tym bardziej nie będzie mógł być uważany za dłużnika odpowiedzialnego za wykonanie zaciągniętego w taki sposób zobowiązania, chyba że zostaną spełnione przesłanki z art. 41 k.r.o.

Na zarząd majątkiem wspólnym składają się czynności dotyczące składników majątku wspólnego. W literaturze tworzy się katalog takich czynności, do których zalicza się przede wszystkim zaciąganie zobowiązań względem składników majątku wspólnego, a także czynności zobowiązujących do zbycia tych składników i przenoszących prawa na osoby trzecie³. Oczywiście uwzględnia się również inne formy rozporządzania prawami należącymi do majątku wspólnego. Kontrowersje wywołuje zaliczenie do pojęcia „zarząd majątkiem wspólnym” czynności prawnych zmierzających do zwiększenia masy majątku wspólnego poprzez nabywanie własności rzeczy oraz innych praw majątkowych⁴. Jednakże same czynności prawne nie wyczerpują pojęcia „zarząd majątkiem wspólnym”. Jak już wskazywano, oprócz nich duże znaczenie mają także czynności o charakterze faktycznym, takie, które pozwalają na gospodarowanie składnikami majątku wspólnego, aby w jak największym stopniu zaspokoić potrzeby rodziny⁵. Ponadto zarząd majątkiem wspólnym polega na podejmowaniu działań zachowawczych, a więc takich, które zmierzają do zachowania praw i rzeczy stanowiących składniki majątku wspólnego w sytuacji zagrożenia utratą albo

---

² Zob. K. Gołębiowski, *Zarząd majątkiem wspólnym małżonków*, Warszawa 2012, s. 291–303 wraz z przywołaną literaturą.

³ J. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 406–407.

⁴ Taki pogląd został wyrażony przez M. Nazara (w: *System prawa prywatnego*, t. 11: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smoczyński, Warszawa 2009, s. 326–327). Jego krytykę przeprowadził J. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 407. Wskazano, że takie stanowisko pomija znaczenie środków finansowych przeznaczonych na nabycie określonego prawa majątkowego. Ponadto sam art. 37 § 1 pkt 1–3 wymaga zgody drugiego małżonka na nabycie wymienionych tam praw majątkowych. J. Ignaczewski (*Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 186) uważa, że uznanie czynności zmierzających do nabycia składników majątkowych za czynności zarządu majątkiem wspólnym pozwala na większą ochronę małżonka przed nierozsądnym trwonieniem majątku przez jego współmałżonka, gdyż wówczas znajdzie zastosowanie art. 36¹ k.r.o. oraz 40 k.r.o.

⁵ M. Sychowicz, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, red. K. Piasecki, s. 234.

zmniejszeniem wartości tych składników⁶. Czynności zachowawcze mogą przyjąć formę czynności prawnych lub faktycznych, a także czynności procesowych. Z art. 36 § 2 k.r.o. wynika upoważnienie każdego z małżonków do działania we własnym imieniu w zakresie zarządu majątkiem wspólnym. Samodzielne wykonywanie przysługujących temu małżonkowi uprawnień w stosunku do tego majątku gwarantuje pełną skuteczność dokonywanych czynności w stosunkach prawnych z osobami trzecimi⁷. Taka konstrukcja nie oznacza, że małżonkowie nie mogą działać wspólnie. Niewątpliwie jednoczesne działanie małżonków jest okolicznością bardzo korzystną dla wierzyciela, zwłaszcza z punktu widzenia przepisów o odpowiedzialności małżonków za zaciągnięte zobowiązania, w tym o odpowiedzialności solidarnej.

Zarząd przedmiotami majątkowymi służącymi do wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności zarobkowej

Ustawodawca, regulując instytucję zarządu majątkiem wspólnym, wprowadził do niej ograniczenie odnoszące się do kwalifikowanych przedmiotowo składników tego majątku. Ogólnie ujmując, niektóre przedmioty majątkowe mogą być zarządzane wyłącznie przez jednego małżonka, pomimo że przynależą do majątku wspólnego. Uprawnienie współmałżonka do podejmowania jakichkolwiek czynności względem tych przedmiotów jest uzależnione od wystąpienia przemijających przeszkód. Zgodnie z art. 36 § 3 k.r.o. małżonek samodzielnie zarządza przedmiotami majątkowymi służącymi do wykonywania przez niego zawodu lub prowadzenia działalności zarobkowej⁸. Jedyne w razie przemijającej przeszkody jego współmałżonek może podejmować niezbędne bieżące czynności w stosunku do tych przedmiotów. Zakres czynności drugiego małżonka jest znacznie ograniczony, gdyż może on podejmować jedynie czynności zmierzające do zachowania oraz utrzymania w stanie niepogorszonym przedmiotów majątkowych służących do wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności

⁶ M. Nazar, w: *System prawa prywatnego*, t. 11..., s. 325.

⁷ J. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 412–414 wraz z przywołaną tam literaturą.

⁸ T. Sokołowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, Warszawa 2010, s. 168. Autor ten wskazuje, że *ratio legis* tego uregulowania ma zapewnić przedsiębiorcy niezbędną samodzielność w zarządzie przedsiębiorstwem.

zarobkowej przez pierwszego małżonka, a także czynności niezbędne do utrzymania ciągłości działalności gospodarczej i uniknięcia strat⁹.

Porównanie opisywanego przepisu z art. 29 k.r.o. uwidacznia wyraźnie dysonans między regulacjami związanymi z zarządem majątkiem. Podkreślić tu trzeba, że art. 29 k.r.o. dotyczy podejmowania czynności przez jednego małżonka w stosunku do majątku osobistego współmałżonka. Ustawodawca posługuje się w nim zwrotem „zwykły zarząd”, pomimo że ustawa z 17 czerwca 2004 r. zniósła pojęcie „czynności zwykłego zarządu majątkiem wspólnym małżonków”. Pozwala to przyjąć, że wprowadzone zmiany są, ujmując je globalnie, niekonsekwentne.

Kolejna kwestia jest istotniejsza – między art. 29 k.r.o. a 36 § 3 zd. 2 k.r.o. pojawiła się rozbieżność w zakresie dopuszczalnych czynności. W sytuacji wystąpienia przemijającej przeszkody aktualizuje się uprawnienie jednego małżonka do podjęcia zakresowo odmiennych czynności w zależności od tego, czy przedsiębiorstwo znajduje się w majątku wspólnym, czy osobistym. Zgodnie z regułami redagowania tekstów aktów prawnych, gdy ustawodawca posługuje się dwoma terminami, to chodzi mu o różne kwestie, dlatego można zadać pytanie, jaka jest różnica pomiędzy zwykłym zarządem a bieżącymi niezbędnymi czynnościami, ponieważ na pewno nie są to zwroty synonimiczne. W pierwszym przypadku małżonek może podejmować wyłącznie niezbędne bieżące czynności związane z działalnością gospodarczą swojego współmałżonka, natomiast w drugim – podejmować wszelkie czynności mieszczące się w granicach zwykłego zarządu. W literaturze zauważono, że w identycznej sytuacji małżonek na podstawie art. 29 k.r.o. ma większe uprawnienia w stosunku do składników, które nie są jego własnością, niż do tych samych składników, których jest współwłaścicielem na podstawie art. 36 § 3 k.r.o.¹⁰ Nie można również zapomnieć, że małżonek uprawniony z art. 36 § 3 k.r.o. nie uzyskuje statusu przedstawiciela *ex lege* swojego współmałżonka, w przeciwieństwie do art. 29 k.r.o., ponieważ w tym wypadku wykonuje czynności w swoim imieniu i interesie¹¹.

Przedstawione wątpliwości pojawiają się jedynie wtedy, gdy przyjmie się, że wskazane terminy nie są równoznaczne oraz że bieżące czynności są zakresowo

⁹ M. Nazar, w: *System prawa prywatnego*, t. 11..., s. 332; M. Sychowicz, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, red. K. Piasecki, s. 239; T. Sokołowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, s. 173.

¹⁰ K. Gromek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 131.

¹¹ M. Nazar, w: *System prawa prywatnego*, t. 11..., s. 332.

węższe od czynności zwykłego zarządu. W literaturze nie rozstrzygnięto tego zagadnienia. Można się spotkać ze stanowiskiem, że pojęcie „bieżące czynności” nie jest funkcjonalnym odpowiednikiem pojęcia „zwykły zarząd” z art. 29 k.r.o., ale pojęciem pochodnym od „samodzielny zarząd przedsiębiorstwem lub innymi przedmiotami służącymi do wykonywania zawodu”¹². Z drugiej strony kierując się wcześniej przywołaną definicją niezbędnych bieżących czynności, można uznać je bardziej za czynności zachowawcze, gdyż „zmierzają do zachowania wymienionych przedmiotów i utrzymania ich w stanie nie pogorszonym w granicach dotychczasowego przeznaczenia oraz czynności niezbędnych do utrzymania ciągłości działalności gospodarczej i uniknięcia strat”¹³. W tym świetle jest to pewien wycinek z czynności, które łącznie współkształtują pojęcie „zwykły zarząd”. Z tych względów niekonsekwencja ustawodawcy doprowadziła do podważenia gospodarczego sensu tej regulacji.

Znaczenie sprzeciwu dla zarządu majątkiem wspólnym

Oprócz art. 36 § 3 k.r.o. ustawodawca ustanowił jeszcze inne ograniczenia od zasady samodzielnego zarządzania majątkiem wspólnym przez każdego z małżonków. W art. 36¹ § 1 k.r.o. wprowadzono uprawnienie małżonka do sprzeciwienia się jakiegokolwiek czynności należącej do zarządu majątkiem wspólnym zamierzonej przez współmałżonka. Sprzeciw nie będzie skuteczny, gdy będzie dotyczył czynności zaliczonej do jednej z wymienionych w tym przepisie kategorii: czynności w bieżących sprawach życia codziennego lub zmierzających do zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny albo podejmowanej w ramach działalności zarobkowej. Powyższe należy uzupełnić o twierdzenie, że instytucja sprzeciwu dotyczy wyłącznie czynności zarządu majątkiem wspólnym, czyli nie jest możliwe skuteczne sprzeciwienie się czynnościom innym niż określonym w art. 36 k.r.o. Sprzeciw jest instrumentem o działaniu zapobiegawczym przeciwko podejmowaniu konkretnych działań. Stąd nie może mieć charakteru generalnego¹⁴. Skutecznie można sprzeciwić się jedynie czynności zamierzonej. W zasadzie chodzi o czynność obejmującą składnik majątku wspólnego, taką, która

¹² T. Sokołowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, s. 173.

¹³ M. Nazar, w: *System prawa prywatnego*, t. 11..., s. 332.

¹⁴ Tak T. Sokołowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, s. 175; podobnie: J. Ignatowicz, M. Nazar, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2005, s. 154.

jest podmiotowo i przedmiotowo skonkretyzowana, ale jeszcze niedokonana¹⁵. Adresatem sprzeciwu może być bezpośrednio osoba trzecia albo działający małżonek. Jednak w takiej sytuacji małżonek nie zostaje pozbawiony możliwości jej dokonania, pomimo sprzeciwu¹⁶. Z tych względów art. 36¹ k.c. kreuje ochronę dla osób trzecich w przypadku nierzetelnego działania jednego z małżonków. Zgodnie z § 2 tego przepisu sprzeciw jest skuteczny wobec osoby trzeciej, jeżeli mogła się z nim zapoznać przed dokonaniem czynności prawnej. Dosyć ciekawym rozwiązaniem jest uzależnienie ochrony interesu osoby trzeciej nie od jej wiedzy, a zwłaszcza tego, czy dochowała należytej staranności, ale od samej możliwości dowiedzenia się przez nią o zgłoszonym sprzeciwie¹⁷. Sytuację komplikuje fakt, że zgłoszenie sprzeciwu jest uważane za oświadczenie woli, które przecież może być wyrażone w jakikolwiek sposób, który ujawni wystarczająco wolę małżonka¹⁸. Dla wyjaśnienia praktycznego znaczenia omawianej regulacji będzie miał zastosowanie art. 61 § 1 k.c., który posługuje się podobnym sformułowaniem¹⁹. Oznacza to możliwość skorzystania z wypracowanego na gruncie tego przepisu stanowiska literatury. Powyższa ochrona nie znajdzie zastosowania, gdy osoba trzecia nie zapozna się treścią sprzeciwu, gdy w normalnym toku rzeczy było to możliwe²⁰. Ponadto możliwość zgłoszenia sprzeciwu jest uprawnieniem małżonka, a wręcz jego prawem podmiotowym²¹. Dla ochrony własnego interesu małżonek sprzeciwiający się powinien zadbać o należyty przekaz komunikatu zawierającego jego oświadczenie o sprzeciwie, pomimo że przepisy ustawy nie

¹⁵ J. Ignaczewski (*Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 189) wskazuje, że wystarczające jest wskazanie przedmiotu tej czynności, jej charakteru oraz kontrahenta. Podobnie M. Nazar, w: *System prawa prywatnego*, t. 11..., s. 343–344 oraz *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, red. K. Pietrzykowski, s. 417.

¹⁶ J. Ignaczewski, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 189.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ K. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 418; podobnie J. Ignaczewski, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 190.

¹⁹ K. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 419; J. Ignaczewski, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 190.

²⁰ P. Machnikowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 5, Warszawa 2013, s. 153; Wyrok SA w Katowicach z dn. 20.02.2009 r., sygn. I ACa 32/09, Legalis. W wyroku tym stwierdzono, że wola małżonka musi być w tym zakresie wyartykułowana w sposób niewątpliwy, tak aby czynność zamierzona przez drugiego małżonka była możliwa do odczytania przez kontrahenta. Rzeczą osoby chcącej sprzeciwić się czynności zamierzonej przez drugiego małżonka jest więc podjęcie takich działań, aby o swym stanowisku poinformować osobę trzecią.

²¹ K. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 418.

przewidują żadnej szczególnej formy, w jakiej sprzeciw winien być wyrażony. W literaturze krytykuje się ten przepis z uwagi na brak korespondencji z art. 36 § 3 k.r.o. Po pierwsze, przez pominięcie możliwości zgłoszenia sprzeciwu wobec czynności podejmowanych w ramach działalności zawodowej²². Po drugie, użyte w art. 36¹ § 1 k.r.o. sformułowanie jest za szerokie i może dotyczyć sytuacji, gdy małżonkowie wspólnie prowadzą działalność gospodarczą²³.

Wymóg zgody współmałżonka dla czynności zarządu majątkiem wspólnym

Najważniejszą konsekwencją nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z 2004 r. było wprowadzenie katalogu czynności, do których skutecznego dokonania jest wymagana zgoda drugiego małżonka. Ten aspekt zarządu majątkiem wspólnym, jak już wspomniano, został uregulowany w art. 37 k.r.o. Praktyczny wydźwięk tego przepisu wyraża się w sytuacjach samodzielnego dokonywania czynności prawnych przez jednego z małżonków. Prowadzi to do wniosku, że to małżonek działający wybiera kontrahenta oraz ustala z nim treść czynności prawnej. Natomiast inicjatywa drugiego małżonka ma jedynie pozwolić na dokonanie tej czynności prawnej, a więc na wywołanie przez nią zamierzonych przez strony skutków prawnych. Zastosowana przez ustawodawcę konstrukcja pozwala przyjąć, że wymóg zgody drugiego małżonka jest prawnie zagwarantowanym mechanizmem kontroli nad dokonywaniem określonych w art. 37 § 2 k.r.o. czynności prawnych przez współmałżonka²⁴. Jednakże wskazany mechanizm został ograniczony przedmiotowo. W art. 37 § 2 k.r.o. ustawodawca enumeratywnie wymienił dotychczasowe oraz przyszłe składniki majątku wspólnego, które mają podstawowe znaczenie dla funkcjonowania rodziny, a zwłaszcza dla zapewnienia jej bytu materialnego, w stosunku do których istnieje wymóg uzyskania zgody. Ustawodawca wskazał zamknięty katalog czynności prawnych wymagających zgody drugiego małżonka. *A contrario* w stosunku do czynności niewskazanych w omawianym przepisie obowiązuje nadal podstawowa zasada samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym przez każdego z małżonków. Pomimo że art. 37 § 1 k.r.o. miał w sposób ostateczny za-

²² M. Nazar, w: *System prawa prywatnego*, t. 11..., s. 345.

²³ K. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 420. Autor ponadto zgłasza postulat uchylecia tego artykułu, gdyż narusza bezpieczeństwo obrotu oraz prowadzi do destabilizacji małżeństwa i rodziny przez nadużywanie sprzeciwu.

²⁴ T. Mróz, *Zgoda małżonka na dokonanie czynności prawnej w ustroju majątkowej wspólności ustawowej*, Lex 2011, s. 127.

pobiec dalszym problemom związanym z ówczesnym pojmowaniem czynności przekraczających zwykły zarząd majątkiem wspólnym, to redakcja przepisów ustanawiających wyjątki od zasady samodzielnego działania każdego z małżonków okazała się niefortunna. W świetle tego przepisu zgoda drugiego małżonka jest potrzebna do dokonania:

- 1) czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia:
  - a) nieruchomości,
  - b) użytkowania wieczystego;
- 2) czynności prawnej prowadzącej do oddania nieruchomości do używania lub pobierania z niej pożytków;
- 3) czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia prawa rzeczowego, którego przedmiotem jest budynek lub lokal;
- 4) czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia i wydzierżawienia:
  - a) gospodarstwa rolnego,
  - b) przedsiębiorstwa;
- 5) darowizny z majątku wspólnego, z wyjątkiem drobnych darowizn zwyczajowo przyjętych.

Pierwsza wątpliwość dotyczy kategorii czynności prawnych, które dla swojej skuteczności wymagają zgody drugiego małżonka. Ustawodawca posłużył się zwrotem „czynności prawne prowadzące do...”. Jest to sformułowanie obce dotychczasowemu stanowi prawnemu. Bardzo widoczne jest odstępianie od nomenklatury, którą ustawodawca przyjął przy redagowaniu art. 155 k.c. Można się zastanowić, czy odstępianie od podstawowych zwrotów charakteryzujących określone czynności prawne było uzasadnione. Taki zabieg legislacyjny wprowadza wątpliwości przy określeniu katalogu czynności, których małżonek nie może dokonać samodzielnie. Wysoce utrudnione jest jednoznaczne rozstrzygnięcie, czy ustawodawcy chodzi wyłącznie o dokonanie czynności prawnych zobowiązująco-rozporządzających, ewentualnie także czynności prawnych wyłącznie rozporządzających, czy może należy na to zagadnienie spojrzeć szerzej. Wnioski z interpretacji tych przepisów prawnych będą miały dalekosiężne konsekwencje. Jeżeli uznamy, że w art. 37 § 1 k.r.o. ustawodawca wskazał wyłącznie czynności rozporządzające, wówczas małżonek samodzielnie będzie mógł zawrzeć umowę zobowiązującą do wywołania określonego skutku rozporządzającego, w której wyłączono wystąpienie tego skutku zgodnie z art. 155 § 1

oraz 157 k.c., nie wspominając już o możliwości dowolnego stosowania umów przedwstępnych. Wówczas powstanie zbiór czynności, które mogą zmierzać do wywołania skutków określonych w art. 37 § 1 k.r.o., a które nie podlegają kontroli drugiego małżonka. Nie wydaje się, żeby taki wniosek był prawidłowy. Przede wszystkim nie znajduje to uzasadnienia w wartościach determinujących ukształtowanie w taki sposób zarządu majątkiem wspólnym, a także podważyłoby to postulat o racjonalności prawodawcy.

Patrząc na treść omawianej regulacji, można również dojść do wniosku, że ustawodawca posłużył się konstrukcją związku przyczynowego, gdyż w tych przepisach jest mowa o czynności prawnej prowadzącej do określonego skutku, a więc o zdarzeniu, które ma być przyczyną dla zbycia, odpłatnego nabycia oraz obciążenia określonego składnika majątku wspólnego. Z tego względu art. 37 k.r.o. dotyczy zarówno czynności rozporządzających, jak i czynności prawnych o skutkach wyłącznie zobowiązujących. Stąd też niedziałającemu małżonkowi zagwarantowano obligatoryjny udział we wszystkich czynnościach, które bezpośrednio lub pośrednio inicjują wskazane następstwa prawne²⁵. Idąc dalej, małżonek wyraża zgodę nie tylko na podjęcie wskazanych w art. 37 § 1 k.r.o. czynności, ale także na czynności je zmieniające lub rozwiązujące²⁶.

Druga wątpliwość dotyczy relacji pomiędzy art. 37 § 1 pkt 1 i pkt 2 k.r.o. Na początku ustawodawca wskazuje, że czynności zmierzające do zbycia, odpłatnego nabycia lub obciążenia dotyczą nieruchomości. Definiując to pojęcie na podstawie art. 46 k.c., nieruchomość może przybrać formę gruntu, a jeżeli przepisy szczególne tak stanowią, to również lokalu albo budynku. Dla tych oczywistych rozważań pewne niejasności wprowadza pkt 2, który dotyczy wyłącznie praw rzeczowych ustanowionych na lokalach i budynkach. Stąd z jednej strony możemy wnioskować o legislacyjnym *superfluum*. Jednak bardziej zasadne wydaje się stanowisko wyrażone w literaturze, które decydującym kryterium upatruje w konieczności stosowania art. 46 k.c. Z tych względów, gdy przedmiotem rozważań będzie na przykład odrębna własność lokalu, to będziemy stosować art. 37 § 1 pkt 1 k.r.o., ponieważ niewątpliwie jest to nieruchomość. Inaczej natomiast wygląda sytuacja określona w art. 37 § 1 pkt 2 k.r.o., gdyż przepis ten odnosi się przede wszystkim do spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu.

---

²⁵ J. Ignaczewski (*Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 196) zaznacza, że chodzi także o czynności prawne, które w perspektywie prowadzą do nabycia, zbycia lub obciążenia prawa.

²⁶ T. Mróz, *Zgoda małżonka...*, s. 135.

Przedmiotem tego prawa jest właśnie lokal lub dom jednorodzinny, które nie spełniają wymogów z art. 46 k.c.²⁷

Kolejna wątpliwość związana z analizowaną regulacją dotyczy dopuszczalności podejmowania czynności nieodpłatnych. W takiej sytuacji współmałżonek musi wyrazić zgodę na dokonanie darowizny z majątku wspólnego z wyjątkiem drobnych zwyczajowo przyjętych darowizn. Wskazana kwestia wygląda interesująco, gdyż w przypadku dóbr majątkowych wskazanych w art. 37 § 1 pkt 1–3 k.r.o. ustawodawca posługuje się zwrotem zbycie. *Lege non distinguente* zakres zastosowania tych przepisów dotyczy zbycia tak odpłatnego, jak i o charakterze nieodpłatnym²⁸. Wobec tego art. 37 § 1 pkt 4 k.r.o. musi dotyczyć innych rzeczy ruchomych²⁹.

Skutki wadliwego zarządu majątkiem wspólnym

W świetle powyższych rozważań możliwe jest rozróżnienie kilku sytuacji w kontekście dopuszczalności wykonywania czynności zarządu majątkiem wspólnym. Każdy małżonek utrzymuje pełną samodzielność w zakresie wykonywania zarządu majątkiem wspólnym w odniesieniu do czynności, które są dokonywane w bieżących sprawach życia codziennego czy też zmierzają do zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny albo są podejmowane w ramach działalności zarobkowej. Samodzielność ta oznacza również brak możliwości zgłoszenia sprzeciwu przez współmałżonka. Następnie, zgodnie z zasadą, że każdy z małżonków jest uprawniony do wykonywania zarządu jednoosobowo, małżonkowie mogą samodzielnie dokonywać ważnych i skutecznych wobec osób trzecich czynności prawnych polegających na nabywaniu, zbywaniu i obciążaniu składników majątku wspólnego innych niż określone w art. 37 k.r.o., ale takich, co do których będzie możliwe zgłoszenie sprzeciwu. Ostatnią płaszczyzną zarządu majątkiem wspólnym są czynności wymagające, z mocy samego prawa, zgody drugiego małżonka. Ich katalog został zawarty w art. 37 § 1 i 4 k.r.o. Jednak – jak już można było zauważyć – normatywna konstrukcja wykonywania zarządu

²⁷ Stwierdzenie, że art. 37 § 1 pkt 2 dotyczy m.in. spółdzielczego prawa do lokalu wyraził J. Pietrzykowski, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 425. Inaczej M. Sychowicz, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, red. K. Piasecki, s. 247. Stwierdza on, że zakres art. 37 § 1 pkt 1 oraz 2 krzyżują się, a więc odrębna własność lokalu podpada pod oba punkty.

²⁸ M. Nazar, w: *System prawa prywatnego*, t. 11..., s. 337.

²⁹ Tamże.

majątkiem wspólnym, uregulowana w przepisach prawa rodzinnego i opiekuńczego, nie jest do końca spójna i wolna od wątpliwości. Niedoskonałość ustawodawcy, a przede wszystkim samo działanie małżonków sprzeczne z wytycznymi prawidłowego zarządu, prowadzi do licznych uchybień, a nie zawsze przepisy prawa wskazują, jakie skutki należy przypisać powstałej nieprawidłowości.

Charakter wadliwości czynności prawnej dokonanej bez wymaganej zgody współmałżonka

Biorąc pod uwagę skutki wadliwego sprawowania zarządu w świetle sankcji cywilnoprawnych, należy zaznaczyć, że najczytelniej ustawodawca uregulował tę kwestię w art. 37 k.r.o., albowiem bezpośrednio odniósł się do skutku zawarcia umowy lub dokonania jednostronnej czynności prawnej bez wymaganej zgody lub bez potwierdzenia tej czynności prawnej. Bardzo ważną kwestią jest to, że charakter sankcji zależy od rodzaju podjętej czynności prawnej. Nieważność bezwzględna już od chwili dokonania czynności została przewidziana jedynie dla czynności prawnych jednostronnych. Wymaganą zgodę na czynność jednostronną, która przybiera postać oświadczenia woli, należy otrzymać przed lub w trakcie jej dokonywania. W przeciwnym razie nie będzie możliwe jej „konwalidowanie” poprzez udzielenie zgody *ex post*. Z kolei umowy objęte regulacją z art. 37 k.r.o., dokonane bez zgody drugiego małżonka, od momentu ich dokonania do czasu ewentualnego potwierdzenia mają charakter czynności niezupełnych (*negotium claudicans*). Są one obarczone sankcją bezskuteczności zawieszanej, co odpowiada konstrukcji przewidzianej w art. 63 § 1 k.c. i zachowuje zgodność z jego powszechnie akceptowaną wykładnią, że wymóg uzyskania zgody osoby trzeciej ma mieć swoje źródło w ustawie, a taki przypadek występuje właśnie na gruncie art. 37 § 2 k.r.o.³⁰ Osobą trzecią będzie w badanej relacji drugi z małżonków. Byt prawny takiej umowy został uzależniony od stanowiska małżonka, który ma wyrazić wymaganą zgodę. Z momentem zawarcia umowy z art. 37 § 1 k.r.o. bez zgody jest ona obarczona sankcją bezskuteczności zawieszanej. W okresie oczekiwania na działanie przez małżonka niebiorącego udziału w czynności prawnej art. 37 § 3 k.r.o. wyposaża drugą stronę w moż-

³⁰ T. Mróz, *Zgoda małżonka...*, s. 194; G. Jędrejek, *Zarząd majątkiem wspólnym małżonków*, Warszawa 2012, s. 104–105; M. Nazar, w: *System prawa prywatnego*, t. 11..., s. 340; K. Gołębiowski, *Zarząd majątkiem...*, s. 448; Postanowienie SN z dn. 13.09.2012 r., sygn. V CSK 408/11, Legalis; Wyrok SN z dn. 14.04.2011 r., sygn. IV CSK 395/10, Legalis; Wyrok SN z dn. 23.02.2006 r., sygn. II CSK 129/05, Legalis.

ność wyznaczenia małżonkowi, którego zgoda jest wymagana, odpowiedniego terminu do potwierdzenia umowy. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu strona ta staje się wolna na przykład od zaciągniętego zobowiązania, a cała czynność staje się bezwzględnie nieważna od czasu jej zawarcia. Jeżeli natomiast małżonek potwierdzi ją, to umowa staje się ważna już w chwili jej zawarcia³¹. W przypadku, gdy małżonek odmówi jej potwierdzenia, czynność prawna staje się bezwzględnie nieważna od chwili zawarcia umowy.

Charakter wadliwości czynności prawnej dokonanej pomimo sprzeciwu małżonka

Ograniczenie samodzielnego wykonywania zarządu majątkiem wspólnym z art. 36¹ § 1 k.r.o. umożliwia zgłoszenie przez małżonka sprzeciwu wobec czynności zamierzonej przez współmałżonka. W tym zakresie problemy stwarza sformułowanie skutków dokonania czynności przez małżonka pomimo zgłoszonego sprzeciwu. Dotychczasowe poglądy przedstawicieli literatury, co wymaga podkreślenia – bardzo rozbieżne, nie oddają istoty omawianego problemu. Większość autorów koncentruje się na problematyce ważności lub nieważności bytu prawnego, który został wykreowany przez nielojalne działanie jednego małżonka pomimo sprzeciwu współmałżonka³². Wydaje się natomiast, że rozważania nad ewentualną sankcją należy rozpocząć od ustalenia, czy ten kontrowersyjny byt w ogóle istnieje. Może być bowiem tak, że rozstrzygając skutki danego faktu, zdrowy rozsądek nakazuje uznać go, niejako automatycznie, za istniejący. Oczywistym stwierdzeniem jest także uznanie, że prawo zajmuje się jedynie zdarzeniami w sensie ontologicznym istniejącymi. Nie ma przecież sensu dywagować o wpływie na stosunki cywilnoprawne zdarzeń, które nie istnieją. Znaczne rozbieżności w literaturze w tej materii dowodzą, że do tego zagadnienia należy podejść nieszablonowo.

Za punkt wyjścia ustalenia skutków sprzeciwu należy obrać konstrukcję sankcji dla podejmowanych przez małżonka czynności prawnych bez uzyskania zgody współmałżonka na podstawie art. 37 k.r.o. W przytoczonym przypadku małżonek ma kompetencje do samodzielnego zarządzania majątkiem wspólnym

³¹ J. Ignaczewski, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy...*, s. 202.

³² Szczegółowe przedstawienie i omówienie stanowisk przedstawicieli literatury w sprawie możliwych sankcji cywilnoprawnych zob. Anita Lutkiewicz-Rucińska, *Sprzeciw małżonka wobec zamierzonej czynności majątkiem wspólnym*, „Rodzina i Prawo” 2007, nr 1 (4), s. 29–35.

(jest osobą uprawnioną z mocy art. 36 k.r.o). Gdy zawiera umowę, to przedsięwzięta przez niego czynność prawna jest ważna, ale dla wywołania skutku prawnego potrzebna jest zgoda drugiego małżonka. Jeśli współmałżonek zgody nie udzieli, co było już przedmiotem wcześniejszych rozważań, czynność prawna upada, chyba że sąd, kierując się dobrem rodziny, udzieli zastępczej zgody, opierając się na przepisie art. 39 k.r.o., i nada tym samym umowie walor skuteczności. Sąd rozstrzyga zatem na podstawie ważnie dokonanej czynności prawnej, która jeszcze nie wywołuje skutków prawnych. Można przyjąć, że art. 37 k.r.o. konstrukcyjnie dotyczy następczego etapu zarządzania majątkiem wspólnym w postaci potwierdzenia już zawartej umowy. Pierwszym etapem zarządu majątkiem wspólnym jest natomiast podjęcie działań zmierzających do zawarcia umowy.

Regulacja zawarta w art. 36¹ § 1 k.r.o. dotyczy zamierzonej czynności majątkiem wspólnym. Skoro czynności z art. 37 § 1 k.r.o. są przejawem zarządu majątkiem wspólnym, to również podlegają regulacji przewidzianej w art. 36¹ § 1 k.r.o. Sprzeciw w takiej sytuacji będzie również przesłanką negatywną do ich dokonania, jej wystąpienie nie pozwala zastosować art. 37 k.r.o. Zgłoszenie uprzedniego sprzeciwu spowoduje w takim przypadku wyłączenie etapu działania sankcji bezskuteczności zawieszonyj, gdyż z oczywistych względów nie mogło dojść do zastosowania art. 37 § 2 k.r.o. Dzieje się tak dlatego, że małżonek sprzeciwiający się uniemożliwił dokonanie czynności prawnej, która powodowałaby stan zawieszenia. Z kolei do czynności z art. 37 § 1 k.r.o. już dokonanych sprzeciw nie przysługuje jako oczywiście spóźniony. Małżonek legalnie skorzystał z przysługującej mu kompetencji do samodzielnego zarządzania majątkiem wspólnym. Oceniając sytuację w świetle art. 37 k.r.o., sprzeciw można traktować jedynie jako brak następczej zgody na czynność. Taka interpretacja art. 36¹ k.r.o. pozwoli na zapewnienie spójności między obiema regulacjami. Współmałżonek nie może jednak autorytarnie decydować o dopuszczalności zarządu określonym składnikiem majątku wspólnego. Ustawodawca dał możliwość kontroli zasadności takiego sprzeciwu w postaci orzeczenia sądu, które może uchylić sprzeciw. Taka kontrola jest możliwa dzięki odpowiedniemu stosowaniu art. 39 k.r.o. Jeśli sąd uchyli sprzeciw, wówczas utracona kompetencja wraca do małżonka i może on swobodnie dokonać czynności prawnej.

Z kolei, działając poza obszarem zakreślonym przez art. 37 § 1 k.r.o., jeżeli małżonek, pomimo sprzeciwu współmałżonka, dokona czynności, to działa *de facto* bez uprawnienia do zarządu. W tym miejscu należy zadać pytanie

o kwalifikację prawną składanych przez niego oświadczeń woli, mimo braku do tego kompetencji. Nie mogą być one uznane za bezwzględnie nieważne, gdyż ustawodawca nie przewidział takiej sankcji w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dotyczących sprzeciwu, a ponadto brakuje podstaw do zastosowania art. 58 § 1 k.c. Wniosek taki można sformułować, opierając się na treści art. 58 k.c. Po pierwsze, płynąca z niego sankcja dotyczy wyłącznie czynności prawnych, a nie samych oświadczeń woli jako części składowych takich czynności, po drugie – wskazany przepis Kodeksu cywilnego dotyczy przypadków sprzeczności treści lub celu czynności prawnej z przepisami bezwzględnie obowiązującymi, a w analizowanej sytuacji działający małżonek dopuszcza się naruszenia jedynie reguł konstrukcyjnych dla czynności konwencjonalnej zaliczanej do zarządu majątkiem wspólnym. Zatem, jeśli nawet małżonek oraz osoba trzecia złożą zgodne oświadczenia woli, wiedząc o sprzeciwie, nie doprowadzą w ogóle do zawarcia umowy. W tym świetle, z uwagi na przesłankę negatywną w postaci skutecznego sprzeciwu, oświadczenie oprotestowanego małżonka będzie jedynie czynnością faktyczną nierelevantną prawnie. Można ją uznać jedynie za fakt, który „uzurpuje” sobie prawo do bycia prawidłowo złożonym oświadczeniem woli w ramach zarządu majątkiem wspólnym. Ponadto oświadczenie woli osoby trzeciej, mimo że w pełni skuteczne, nie osiągnie zamierzonego celu, gdyż umowa wymaga co najmniej dwóch zgodnych oświadczeń woli, a w tej sytuacji występuje tylko jedno oświadczenie – właśnie tej osoby trzeciej. Z tego względu rzekomo zawarta umowa nie istnieje (czynność prawna *non existens*). Pomimo że na gruncie reguł konstrukcyjnych prawa cywilnego zachowanie małżonka mogłoby zostać zidentyfikowane jako oświadczenie woli, to na gruncie reguł rządzących zarządem majątkiem wspólnym nie będzie to możliwe. Jednakże jest to sytuacja niosąca za sobą poważne konsekwencje. Wobec tego ustawodawca musiał pogodzić dwie podstawowe wartości dla obu tych dziedzin prawa, z jednej strony – bezpieczeństwo obrotu, a w tym ochronę dobrej wiary osób trzecich, a z drugiej – dobro rodziny. Ustawodawca, wprowadzając instytucję sprzeciwu, chciał wyposażyć małżonka w skuteczny instrument chroniący majątek wspólny przed nieroztropnymi decyzjami współmałżonka. Jednak nie był w stanie znaleźć złotego środka, dzięki któremu możliwe byłoby połączenie tych wartości. Wobec tego wprowadzono kontrowersyjną figurę prawną, która polega na pozbawieniu kompetencji małżonka do występowania w obrocie cywilnoprawnym po spełnieniu określonych przesłanek. Aby taki skutek osiągnąć, niezbędna jest wiedza przyszłego kontrahenta o zgłoszonym sprzeciwie. W przeciwnym razie

czynność, pomimo braku uprawnienia po stronie małżonka, dojdzie do skutku. Przyjęcie takiej fikcji prawnej, która legalizuje działanie małżonka, zapobiega destabilizacji stosunków prawnych. W tym kontekście zrozumiałe są – ujęte w art. 36¹ k.r.o. – warunki skuteczności sprzeciwu w postaci „zamierzonej czynności” oraz „wiedzy osoby trzeciej”. W tej specyficznym zarysowanej przez art. 36¹ k.r.o. sytuacji nie będzie można mówić o dokonaniu konkretnej czynności prawnej. W pierwszej kolejności z tego powodu, że sprzeciw dotyczy czynności dopiero zamierzonych, a więc jeszcze niedokonanych. Dodatkowo kontrahent przed złożeniem swojego oświadczenia woli już powinien wiedzieć o braku legitymacji małżonka do zawarcia czynności prawnej, a omawiana świadomość takiego stanu rzeczy wyłącza wszelkie instytucje chroniące interes kontrahenta.

De lege ferenda powyżej wskazane wątpliwości mogą zostać usunięte jedynie przez ustanowienie odpowiednich przepisów rozstrzygających tę kwestię. Wydaje się, że możliwości ustawodawcy zostały ograniczone do dwóch wykluczających się koncepcji. Pierwsze rozwiązanie polegałoby na ustanowieniu sankcji bezwzględnej nieważności, gdy kontrahent przed zawarciem umowy mógł się dowiedzieć o sprzeciwie. Alternatywnie – ustawodawca może uznać umowę za niezawartą i przechylić szalę na rzecz koncepcji czynności *non existens*. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, należy odmówić zastosowania sankcji bezskuteczności zawieszony czynności prawnej, ale jedynie pod warunkiem, że ustawodawca nadal do sprzeciwu będzie nakazywać odpowiednie stosowanie art. 39 k.r.o. W obecnym stanie prawnym zastosowanie tej sankcji jest o tyle kłopotliwe, że o ustaniu okresu związania tą czynnością będzie decydować sąd w myśl art. 39 k.r.o., który rozstrzygnie o uchyleniu albo pozostawieniu w mocy sprzeciwu małżonka. W następstwie takiego stanu rzeczy okres zawieszenia mógłby się znacznie przeciągać albo nigdy nie ustać, zwłaszcza gdy małżonek nie wystąpi do sądu albo sąd uzna, że sprzeciw jest zasadny.

W przypadku, gdy sprzeciw był skuteczny względem osoby trzeciej, nie dojdzie do dokonania czynności. Wskazane okoliczności będą miały jednak wpływ na odpowiedzialność małżonka działającego pomimo sprzeciwu oraz osoby trzeciej względem protestującego małżonka. Osoba trzecia powinna powstrzymać się z własnym oświadczeniem woli, gdyż potencjalnie dysponuje wiedzą o braku akceptacji ze strony małżonka kontrahenta. Można stąd wyprowadzić wniosek, że, czyniąc sama wbrew sprzeciwowi, naraża się na odpowiedzialność odszkodowawczą względem sprzeciwiającego się małżonka, na przykład na podstawie

art. 415 k.c., jeżeli osoba trzecia weszła w posiadanie rzeczy na podstawie rzekomej umowy, a następnie ją utraciła.

Instytucję sprzeciwu z art. 39¹ § 1 k.r.o. można również poddać analizie, zestawiając ją z podobnymi instytucjami wynikającymi z innych aktów prawnych. Zalicza się do nich art. 39 Kodeksu spółek handlowych, dotyczący podejmowania przez wspólników spółki jawnej decyzji wewnętrznych, co zasadniczo wspólnicy mogą realizować samodzielnie. Jeżeli jednak choćby jeden ze wspólników sprzeciwi się przeprowadzeniu sprawy spółki samodzielnie przez innego wspólnika, wówczas wymagana jest uprzednia uchwała wspólników. Gdy pomimo braku takiej uchwały albo wbrew jej treści, wspólnik uprawniony do reprezentacji spółki dokona czynności prawnej, czynność taka będzie ważna. Pozostanie wtedy jedynie możliwość wystąpienia przeciwko działającemu wspólnikowi z roszczeniami o naprawienie szkody (jeżeli jednak zostanie ona faktycznie wyrządzona). Będzie to ponadto podstawa do pozbawienia wspólnika prawa do reprezentacji spółki. Przedstawiony schemat można zestawić z samodzielnym zarządem przez małżonków ich majątkiem wspólnym, gdzie sprzeciw również został osadzony na gruncie wewnętrznych relacji między małżonkami. Sprzeciw zgłoszony jedynie współmałżonkowi i nieujawniony kontrahentowi będzie działał wyłącznie w relacji między małżonkami, ze względu na brak możliwości dowiedzenia się o nim przez kontrahenta. Taka czynność dokonana pomimo sprzeciwu będzie zatem ważna.

Do regulacji przewidujących sprzeciw należy także art. 865 k.c., w świetle którego każdy wspólnik spółki cywilnej jest uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki i może bez uprzedniej uchwały wspólników prowadzić sprawy, które nie przekraczają zakresu zwykłych czynności spółki. Jeżeli przed zakończeniem takiej sprawy chociażby jeden ze wspólników sprzeciwi się jej prowadzeniu, potrzebna jest już uchwała wspólników. Pozornie regulacja ta jest zbliżona do wyżej omówionej na gruncie Kodeksu spółek handlowych. Jednak analiza dokonania czynności przez wspólnika pomimo zgłoszonego sprzeciwu musi w tym przypadku nastąpić na podstawie zasad reprezentacji spółki cywilnej, które powiązane są bezpośrednio z kompetencją do prowadzenia spraw spółki. Skoro bowiem, jeśli inaczej nie uregulowano w umowie danej spółki lub uchwale wspólników, to wspólnik pozostaje umocowany do reprezentowania spółki jedynie w takich granicach, w jakich jest uprawniony do prowadzenia jej spraw (analogicznej regulacji nie ma w przypadku spółki jawnej). Zgłoszenie

wewnętrzny sprzeciwu w spółce cywilnej spowoduje zatem wyłączenie danej sprawy z obszaru objętego samodzielną kompetencją współnika również w sferze stosunków zewnętrznych.

Orzecznictwo

Postanowienie SN z dn. 13.09.2012 r., sygn. V CSK 408/11, Legalis.

Wyrok SA w Katowicach z dn. 20.02.2009 r., sygn. I ACa 32/09, Legalis.

Wyrok SN z dn. 23.02.2006 r., sygn. II CSK 129/05, Legalis.

Wyrok SN z dn. 14.04.2011 r., sygn. IV CSK 395/10, Legalis.

Literatura

Gołębiowski K., *Zarząd majątkiem wspólnym małżonków*, Warszawa 2012.

Gromek K., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2013.

Ignaczewski J., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2010.

Ignatowicz J., Nazar M., *Prawo rodzinne*, Warszawa 2005.

Jędrejek G., *Zarząd majątkiem wspólnym małżonków*, Warszawa 2012.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2011.

Lutkiewicz-Rucińska A., *Sprzeciw małżonka wobec zamierzonej czynności majątkiem wspólnym*, „Rodzina i Prawo” 2007, nr 1 (4).

Machnikowski P., w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 5, Warszawa 2013.

Mróz T., *Zgoda małżonka na dokonanie czynności prawnej w ustroju majątkowej wspólności ustawowej*, Lex 2011.

Nazar M., w: *System prawa prywatnego*, t. 11: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smyczyński, Warszawa 2009.

Pietrzykowski J., w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012.

Sokołowski T., w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, Warszawa 2010.

Sychowicz M., w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Piasecki, wyd. 5, LexisNexis 2011.

**THE DOGMATIC AND LEGAL ANALYSE OF SPOUSAL GOVERNANCE
OF JOINT PROPERTY OF HUSBAND AND WIFE
PART TWO – SPECIFIC ISSUES**

Summary

The authors of the paper looked at the institution of family law, which despite its popularity continues to produce many doubts in quite elementary aspects. Once again, an attempt to analyse the dogmatic and legal structure of spousal governance of joint property of husband and wife was taken up. The second part of the publication covers an indication of the basis of substantive and legal solutions for the implementation of joint property management with particular emphasis on the obligation of spouses to cooperate with the management of joint property against the possibilities of its individual execution. The centre of considerations is the requirement to obtain consent and the opportunity to object to joint property management activities. Finally, the authors point to the effects of faulty governance of joint property drawing their own concept of assessing the consequences of management actions so taken.

Translated by Agnieszka Kotula

Keywords: the effects of faulty governance of joint property, the dogmatic and legal structure of spousal governance of joint property